

Országos közmunkák.

Buda-Pest.

Nagyon természetes, hogy a mely nemzetnek országos közléte nem volt, annak az országos élet attributumairól alig lehet fogalma is, alig arról is, mi egy főváros.

Budapest a magyarnak egy nagy német város volt, mely semmiben sem képviselte Magyarországot. A hatalom, mely az ország mely egyesek felett határozott nem Budapesten volt. Az ipar és kereskedés forrása Bécs volt, Budapest csak filiája. Lakossága német, s sokan képzelni sem tudták hogy magyar szabadságunk, önállásunk s ez által nemzetiségünk mennyi magasztos támaszra lel a fergetegek közt a német Budapestenben.

Tanuljunk az eseményeken. Mi üdvözljük azon derék polgárságot Pest lakosait, kik illy nagyszerű hazafi hűséggel tanítanak ismerni az erényt.

Ne tünjék fel azonban adósságunk mit lerónunk kell a fővárosok irányában jutalom gyanánt. Ez nem a kellő szempont.

A szabad, önálló, független Magyarországnak főváros kell. Ez első szükséggé vált. Hogy Budapest főváros legyen, nem elég, hogy nagy kiterjedése, magas házak, szép utszái, jó kövezete legyen. Mindezekkel a külföld igen alárendelt városkái nagyobb mértékben eléállhatnak. A fővárosnak olly nemzeti tárházzá kell emelkedni, hova az minden szellemi s anyagi erejének műveit összegyűjti, melyben a nemzet önmagát szellemi s anyagi teremtményeiben s szerzeményeiben is képviselteti büszkén s önérettel.

Budapest a magyar hatalom székhelye lett. A magyar növekedő polgárnak Budapesten kell nemzeties s önálló fejlődést keresni a tudomány, művészet, s kézművek minden ágaiban, a kereskedés és ipar minden nemeiben.

A ki közhivatalokra készül, ki tudomány, művészet, kereskedelem vagy kézmű iparra szánta magát annak Budapesten kell magasabb kifejlődést ezentul keresnie.

Budapestnek kell példány gyanánt állnia, honnan egész Magyarország a fejlődés minden nemeiben táplálékot nyer, mintákat szerez.

Oda kell édesgetni a munkás erőket, a tudományt, vagyosságot, izlést és ipart, hogy feléledve nemesedve terjedjen szét az egész hazára.

S ebben fekszik a dolog titka.

Alig van főváros a világon melyre a természet több előnyöket pazarolt volna mint Budapestre. Europa első rendű folyója hasítja ketté a fővárost. A pesti oldalon tere egy beláthatlan terjedésnek; a budain a legregényesebb táj annyi szépségekkel; közel gyönyörű szigetek, a közel szomszédsága változatosságaiban meglepő s fölséges stb.

S mégis mi gyönyört lelünk Budapesten?

Télen vetekedik a sárban az alföldi városokkal, nyáron

porban Debreczennel is. Télen unalmas, nyáron épen kiállhatlan a rekkenőség miatt. A gyönyörű természet nemesítő élvezete hiányzanak, a lét ott lélekölő s testkínzó az élet rideg öröm és élv nélkül.

Pest egy köhalom életvidító s kedélyderítő zöldség nélkül. Buda a legregényesebb kert élet s zaj nélkül.

Budapest csak gazdagnak adhat valamit élvezetekben, a szegény nélkülöz mindent. Gondolatok csak Bécs olcsó örömeire, a népvigalmak számos helyeire.

Mind ezek olly dolgok, melyek végetlen szellemi fontossággal bírnak, mert a fővárosba vonják az erőket, vagy eltávolítják onnan. Ezeknek csak érintés s példa kell s csudák támadnak nyomain.

Ne várja a kormány hogy Budapest magától tegyen. Budapest ezentul az országé, ezután a szabad független Magyarország fővárosa, a magyar hatalom, a magyar fejlődés székhelye. Benne minden országos érdekü, sebes emelkedése országos érdek.

Nekünk éreztetnünk kell Budapesttel s mutatnunk, hogy érezzük a főváros szükségét, s érezni fogja Budapest is csallatlanul nagy hivatását s betöltendi azt. — Z.

Hivatalképesség.

Nehezen van ember, ki olly keveset gondol hivatallal mint én: de azért azok közé tartozom, kik az államot nem tekinthetik szegény-intézetnek, mely minden embert, ki másként kenyeret keresni nem tud, hivatallal ellásson. Miután tehát előttem a hivatal semmi esetre nem lehet „élet biztosító intézet“ vagy mint azt nálunk nevezni kezdik „asztalteriték“, melyhez minden ember való, ki épen ehetnék; s miután a hivatalnokok kinevezése ellen mind az első ministerség, mind a honvédelmi bizottmány mind a mostani kormány alatt is, temérdek sok felszólalás helyeslő és roszaló észrevétel tétetett — engedje az olvasó, hogy e tárgyról néhány általános észrevételt én is tegyek.

Polilikai mérszernek szeretik sokan azt venni, ha valljon Pestről eljött-e valaki Debrdzenbe? Az országgyűlés tagjairól, mint kik ezen rovatba, hol hivatalnokokról van szó, nem tartoznak; s kik iránt maga a két törvényhozó testület határozott, itt természetes nem beszélünk, hanem a kormányi tisztviselőkről.

Az igazgatás több osztályainak, p. o. postai osztálynak, kereskedelmi osztálynak januarius 4-kén délelőtt 10 és 11 órakor következő rendelet jutott tudomásul:

Az országos honvédelmi bizottmánynak f. e. januarius 4-jén kelt 3206 számmal jegyzett rendeletében köteleességemül tétetett, hogy az összes ministerium osztályfőnökeit oda utasít-

sem, mikint az érintett rendelet kiadásától 24 ora alatt a szük-
ségesebb de csak a legszükségesebb számra
szorított személyzettel a vaspályán Szolnokra
induljanak — illető hivatalaiknak legszükségesebb kel-
lékeivel. Miről is a tisztelt osztályfőnök urakat olly remény-
nyel tudósítom, hogy felhívásom folytán az irrt helyen a kitett
idő alatt személyeikkel megjelenendnek. Pest 1849. januar 1.
Csányi László f. k. biztos.

Kiknek e rendelet januarius 4-kén jutott tudomásul, azon
perczen, midőn az utolsó gőzkocsisor elindult, azok bizony
nem tudom, mint szedhették össze a legszükségesebb személye-
ket és legszükségesebb kellékeit, mielőtt a gőzkocsik elindultak?

Általában úgy tartom a pestrői eljövétel sem azon rend-
del, sem azon rendelkezés következtében nem történt vagy
nemis történhetett a mint vártuk és kívántuk volna, a katastroph-
nak történelmi, tehát tárgyilagossággal igaz lefolyását, melly képessé
tegyen a személyek magaviseeléséről bizton itélni, nem ismer-
jük még; csak annyit tudunk, hogy vele sokan kérkednek, de
azt is gyanítjuk, úgy kérkednek vele, mint bizonyos emberek
bizonyos tulajdonságaikkal, mellyeket a világ még nem ismer.
Én legalább csudálkozom, hogy miért nem rendelte a honvédel-
mi bizottmány már dec. 30-án azt, mit Csányival később rendel-
tetett, holott mar. 30-án történt volt a képviselő házban kér-
dés, mellynek következtében a 31-ki tanácskozások — s riasz-
tások (nem képviselők részéről) történtek?

Elég az hozzá; abból, hogy valaki Pesten maradt, kit az
elmenetelre Csányi rendelete fel sem jogosított, én nem mond-
hatnám „előttünk tehát azokra nézve, kik Pesten maradtak, a
kiméletnek semmi oka nincsen.“ (Marcz. 87 sz.)

Sőt nem is kimélet kell azokra nézve, kik ott marad-
tak, mert ott maradásra mintegy felszólítottak, ha egyébiránt
idegen istenek oltáraihoz nem tódultak, — hanem igazság
az, mit ők követnek.

Felette komoly időnkben vigjátékokra legalkalmasabb tár-
gyat kettőben találok; abban, hogy mink, kik Szolnokon a fe-
renczieknel két három napot meglehetősen töltöttünk, s jan. 3,
4, s 5-kén onnan tovább mentünk, hazafias öntudattal mondjuk:
„eszküszöm, hogy a hazát megmentettem!“ s nemcsak mondjuk,
hanem másokkal, kik nem lehettek ollyan szerencsések velünk
menekülni vagy nőtlen állapotban lenni, meg is éreztetjük.

És abban, hogy némelly úgynevezett radicalok minden
tétova nélkül meggyőződtek, hogy néhányan, kik előbb Pesten
lármáztak, azután itt Debreczenben is kezdtek lármázni, verték
meg Schlicket, Windischgrätzet, Weldent, — miből a nyájas
olvasó azt is gyaníthatja, hogy ők vették, be Buda várát is. Ha
isten időt enged comoediák irására, e két körülmény kifogyhat-
lan anyagú.

Hivatalképességnek szeretik sokan a politikai véleményt
venni.

Az orthodoxia vallásban és politicában egyaránt teremt
eretnekeket; hol pedig eretnekek vannak, ott találkozik Tor-
quemada, találkoznak Dominicanusok is.

A büntettet különböztessük meg a gondolkozástól; az or-
thodoxiát ne csináljuk ollyan keskenyre mint a késélet, mert
lehetetlen lesz sok eretnekeket nem látnunk. S ha igaz, hogy
új korba léptünk, nem igaz, hogy az ország lakossága, melly
már félévnél, vagy másfél évnél öregebb, nem az új korba való.

Nézzük a sergeket, s vessük meg az orthodoxokat, kik az álla-
mot csak mint terített asztalt szerethetik.

Tehát különböztessük meg a büntetést a gondolkozástól!

Vannak hivatalok mellyekre a gondolkozás, a political
vélemény ad képességet; ezekben tehát mind ezelőtt, ugy ezen-
től is gyakran nemcsak kontárok, hanem semmirekellőket is
fogunk látni, — foly ez az állam pimaszságából. (Engedelmet a
kitételért, hanem az állam meggyőződése szerint a „Flegel-
jähre“-ban áll.)

De vannak hivatalok, hova csak ügyértőket lehet tennünk.

S ezek betöltésénél, az istenért, ne nézzük leginkább a
political véleményt, hanem leginkább a képességet, ha az állam
pimaszságát kiállhatlanná, s utóljára is political szabadság gyil-
kosává nem akarjuk tenni.

Nemcsak neveltség, de bűn is volna p. o. Pesten kórházak
igazgatójává ollyan embert tenni, ki leginkább a vélemény tisz-
taságra néz, t. i. arra, hogy schwarzgelb ne alkalmaztassék. Az
orvos gyógyítja a schwarzgelbet és negert és tricolor, külön-
ben gaz ember, nem politicus felekezeti.

Az iskolák bizonyos főtékintetet érdemelnek. Azt hiszi-
tek-e, hogy a tudományok háromszinűek, vagy kétszinűek?

Mellőzzétek el az arravaló embereket, s bünt követtek el
az állam és társadalom ellen, s meggyilkoljátok a political sza-
badságot is, mellynek szolgálni kívántok. Mint az iskolák, ugy
a financia, az igazság osztás, sat. sat. kívánnak ügyértésj.

Hol az ügyértés első és nélkülözhetlen oda tegyük az
ügyértőket. Igaz — nevéket nem akarok említeni — az ügyér-
tők bizony nem szerepeltek a pesti muzeum terén, nemis
viselik talán az orthodox kalapokat vagy szakállt: de ügyértők.

S ha kettőt találok comoedia-tárgynak, kettőt látok a
Klió tollára is. Ne mondassák azt rólunk, hogy erőnek erejé-
vel felekezeti csináltunk, hol az egyetemiség állt előttünk,
mert a haza helyett pártot néztünk; ne mondassák rólunk,
hogy elmulasztván az egyetemiséget felfogni, melly pedig ne-
künk kínálkozik, s maradván a felekezeti szellemében, com-
promittáltuk szerzeményeinket, s vele az europai szabadságot.

H.

Pesti levelek.

Egy körülményre ugy látszik Ti ott Debreczenben teljesen
nem is figyelmeztetek.

Budapest elhagyottságára s mindenre mi ezt ki-
séri szükségkép.

Budapest Windischgrätz és Henzy által megkapta a ke-
resztséget s fővárossá szenteltetik fel.

Nevezetes csatákat vívott a magyar, nagy győzelmeket
emlithet fel — de győzelmeiben az epochalis a főváros vissza-
vétele.

A télen azt tanultuk, hogy Debreczenből is vissza lehet
Magyarországot szerezni, de azt is hogy Magyarországot csak
Budapestről lehet kormányozni.

Mi is megtanultuk mi nekünk Budapest, a főváros is meg-
tanulta érezni ön becsét, öntudatra jutott s azt nektek ignorálni
nem volna szabad.

A téli szenvedések, az elzárás után s az utolsó bombázás által Bndapest megifjodva lépett ki a viharokból.

Fogoly volt nehéz börtönben, kinezva és sanyargatva örei által de megtanulta azoknak becsét érezni, kiktől elszakított. Elzárva nem is tudta mennyit epedtünk utána, nem — mennyit fáradott a sereg visszaszerzéseért.

Mienk lett újra, inkább mienk mint valaha volt, — de nem szabad vele elhagyatottságát éreztetnünk.

A főváros hónapokig más életet élt mint mi. Lemosta szelleméből a börtön a multak emlékeit. Elfogultság, s elővélemények nélkül nyílt meg számunkra, kész minden impressio befogadására, mi tőlünk jő.

És nincs ki szóljon hozzá a mi nyelvünkön, azon hangon melly után epedett annyi hónapig. A főváros elmaradt közéletünk közlebbi fejlődésétől, hol mi vagyunk ma, a tér idegen s ismeretlen neki. Bámulja hol talált meg s hogyan, kiket elveszt vala, de hogy jutottunk ide nem tudja, nincs ki elmondaná neki.

Szólhat hozzá a multról, szólhat a jövődőről bárki, nem tudja kinek hiddjen, kitől óvja magát.

Keres mindenfelé minket s nem leli azokat, kik erősek voltak a hitben, s kiknek isten magadta a győzelem örömét.

Nem látja sohol a magyar kormányt, annak halvány képe él néha placatjaiban a biztosnak.

Mindez nem elégítheti ki a fővárost. Nem lehet a nemzetben erős rendes élet, mig a vérforrás nem szívből indul ki.

Szeretnék elmondani mindent, mit gondolok, de mondani nem is akarok, hogy meggyőzsek miszerint minden perc drága, hogy itt legyetek.

Minden emberen látszik a kegyelet kormányunk iránt, mindenki keres okot késedelméért, de oly nehezen lelmi mi valószínű volna s megnyugtana.

Jertek minél előbb s jöjtek mint hódítók s béke angyalai. A megtisztult főváros, szenvedésekben megtisztultaknak tart benneteket is, s repesni fog szíve örömeben, ha befogad ismét.

Istenért ne késsetek!

J.

Második stadium.

Madarász László politicalai életében.

A pseudo-minister csakugyan nem tréfál, s végig játsza a miuisteri comedia minden felvenásait tartozkodás nélkül.

Tudja mindenki mikép lépett ki a rendőr s postaministeri székéből nem régiben. Csakhamar ürügyet vett lemondani képviselői állásáról is. Ő a háztól távozásra kért engedelmet mi megtagadtatott. Ő leköszönt.

Neki képviselőségét letenni szabad volt, de távozni még ekkor sem, azon kicsike okból, mert itt bírói vizsgálat foly ellene, mi naponkint komolyabb alakolt őt.

S mit tesz ő most?

A pesti Márcziusból olvassuk, hogy hivatkozik nagyban a népre!

Hallotta, hogy ministerek, kiket mint ollyakat választottak meg alsóházi tagoknak, leszoktak mondani a ministerségből kilépésökkel a háztágságról is s megkisértik valljon birják e állásukon kívül is választóik bizatmát.

És Madarász László hivatkozik választóira. Lelépett a quasiministerségről, letette képviselőségét s mosi hivatkozik a népre — választóira — demonstratiouul tán az országnak, vagy a képviselő háznak.

Elmondja választóinak, hogy őt sokan gyűlölték Debreczenben, hogy a képviselőház többsége nem szívelhette. De mindez azért történt, mert ő a nép barátja volt, mert akarta a nép javát, s akarta az urbéri világ minden maradványait eltörölni.

Ez világos irgatás a képviselőház ellen, Ez a nép szándékos félrevezetése. Ez a képviselőház tekintélyének egyenes megtámadása.

Mi azt hittük e névről hallgatnunk lehet örökre már. S elfeledhetjük a letölt idők emlékének e keserűségét, ujabbkori történetünk e szenyfoltját.

Ugy látjuk azonban hogy nem. Ő nyugadni nem tud, ismét tért keres ott hol számára csak megvetés maradt fen emlékül.

Figyelemmel kísérendjük lépteit. Látni akarjuk mit tesz ő, mit tesz illy agitatioik ellenében a kormány.

Ha ő elég szeméremnélküli, hogy közinkbe jöjön, ismét a régiekkal találkozándik ma úgy mint azelőtt, a régiekkal cselekvésben s erélyben, de meggazdagodva annyi adatokkal, mennyit nem is gyaníthatott senki, mig ki nem fejlődtek elpusztulása után.

N.

Ne üssünk dobra mindent.

A debreczeni Marcius tizenötödike tegnapi lapjában a journalisticai tapintat háromszoros fényes tanuságát adá.

Neki a journal magyarul ujság bötü értelemben, s hogy is lehetne felfogása szerint nem mondani valamit, mit az ember ujságul meghall, akár igaz, akár nem, akár üdvös, akár nem.

Szerinte:

1. Görgeytábornok nem fogadta el a neki szánt kitüntetések.

2. Perczel lemondott a bánáti fővezérségről.

3. Dembinszky a kárpát sergek fővezérségét letette.

A szegény olvasó meg fog döbenni illy hírek felett, épen e perczen, midőn minden erőre főleg pedig az erők teljes összhangzására van szükség a fenyegető vészek ellen.

S ha mindezen hírek valók volnának is, mi szükség a journaloknak azonnal belefújni a hirtrombitába, mielőtt ezen tények faites accomplies-vá válnának?

Nem voltak-e a kormánynak hasonló apró bonyodalmai számtalanszor, s ki lönek könnyedén egyenlítő s a compromissio is elhárítva az által, hogy volt a journal kezelőkben elég discretio elhallgatni is, mit kimondani kora s káros volt volna.

Mindezekkel nem törődik a Marcius. Elmond vérlázító botrányokat korodáinkból, miből misem sül ki compromitaló tény. Elmond ujságokat, hogy örüljön az ellenség, aggodalomba essék a hazafi, s nehezedjék nyilvánosság által a kibontakozás.

Aggódni a Marcius ujságain még kora dolog volna.

Görgey tábornok diplomatrice követeinkkel még nem is találkozott, tényt tehát nem mondhatni semmit.

Perczel tábornoknak voltak mint máskor saját nézetei s

ebből nehézségei, de közel állnak a megoldáshoz mint más-szor is.

Dembinszky altábornagy, ki egy escadron élén is inkább akart szolgálni az ügynek mint vesztegelni Debreczenben, nem könnyen hagyott serget, melyet bámulatos sebességgel rendezett, s melly általa várja, hogy vezettessék a dicsőséghez.

Ne legyen a Marciusus indiscret ügyetlenségéből; ne szaporítson bonyodalmakat csacsakaságból. Mindazon hírek, mellyeket ő olly készséggel trombitál, előttünk sem titok. De mi a journalt illyesekben simító-szernek szeretjük használni, nem szántókének, melly fejlődésünk rögzös ösvényén még mélyeb barázdákat huz.

Mindent csak a gyermek mond el. A férfi elhallgat sokat.
N.

Hadi életünkből.

A huszár, akár hősies vitészetét, akár lángoló hazaszeretetét tekintjük, a világ első katonája. Ki e hős faj a huszárok közt forog, számtalan regeszerű történetkéket, hadi kalandokat hall ajkaikról, mellyek fenemlitett fényes tulajdonaikról tesznek még fényesb tanuságot.

Illy érdekes adatokat én is hallék a huszár történeti életéből, s közlök egypárt közlök — a mint következik:

* * * Azon időben, midőn még az ostrák zsoldos sereg az ország szívében dult és csatázott, egy huszár foglyul esvén, Pestre vitetett, hol meghallá, hogy Schlick, az ő egykori ezredese, — ki mellett ő huzamosan legényeskedett annak idejében — szinte jelenvan. Kérte magát hozzá bocsáttatni, mint kinek ő nagy dolgokat ígért fölfedezendni.

Kérése teljesítve lön.

„Nos Jáncsi! — kiált Schlick fölismért embere felé — hát te hol jársz itt? — tán elfogtak?”

„Megtörtént, oberster uram! — szólt Jáncsi bajuszán egyet pederítve — sok lud disznót győz.”

„Ejnye! üm — hát mit akarsz most? . . .”

„Csak a micinkhez szeretnék visszamenni, obester uram.”

Jancsinak még mindig obester a félszemü ostrák hős, miként ennek Görgeink maig is főhadnagy. Azonban:

Schlick egyetlen az ostrák vezérek közül, ki katona és ember is egyszersmind — a szó igaz értelmében: huszárunkat, egykori hü legényét, szabadon ereszté — Jancsi bátya, a veterán hős, hálaszó és örömdérü közt vált el Schlicktől, de csak-

hamar, mintha mennykő sujtotta volna le kedvét, élsötétült arczezal fordult vissza az ajtóból:

„Obester uram! egyet kérnék adassa vissza legalább kardomat; különben azt gondolják, hogy valami elcsapott, gyáva ficzko vagyok.”

Kérelme azonnal teljesíteni rendeltetett.

Jáncsi keze újra a kilincsen, honnan azonban még egyszer újra vissza — és Schlick elé lép.

„Obester uram! már nem állhatom meg, kiütné oldalamat, ha ennyi jóságaért egy jóra nem kérném.”

„No hát mi az?”

„Négy szem közt szeretném megmondani, nem jó lenne ezen tiszt uraknak tudni.”

„Csak ki vele, hisz ezek nem értenek magyarul.”

„Hát csak az — hogy jöjjen át hozzánk obester uram.”

Schlick rendkívül meg volt hatva, könygördült szeméből. Huszárunknak távozást parancsolva, így szól környezetéhez: megérdemlé, hogy szabadon bocsátam. Ha az osztrák tábornok felhányjuk, illy hazaszeretetet, s az ügy szentsége iránt illy magasztosan lelkesült katonát bizonyára nem találunk. Ha mind illyen a magyar — úgy legyőzhetlen.

* * * Midőn Schlick Tokajban mulatott, meglátogatta a kórházat is, hol több betegek közt egy huszár is volt, kit az elbizakodott ostrák Horatius Cocles, azért mert hazája szabadságaért harczolt, rebellisnek, gazembernek czimezett, — szoval szidta mint a bokrot.

A huszár nem szólt, csak midőn a haragos ur eltávozott mormogá: hej csak kardom és lovam lett volna itt.
Én.

Debreczen város könyvnyomdájában igen jutányos áron folytonosan megszerezhető:

MINISTERI RENDELET

az 1848-ki XVIII. t.cikk értelmében a sajtóvétségek felett télendő eskütszékek alakítására.

Csáthy Lajos könyvkereskedésében
megjelent és kapható:

Oktató szabályzat

a magyar Honvéd és Nemzetörigyalog
had számára.

Ára 1 forint pengő pénzben.

Megjelennek az **Esti lapok** vasárnapot kivéve minden nap este. Előfizethetni a szerkesztőség kiadó hivatalában (Egyháztér a hatvanutcza szöglet háza első emelet) és Csáthy Lajos könyvkereskedésében.

Előfizetési ár 2 hónapra a félév végéig	{	postán 2 for. 40 kr.
		helyben 2 „ — „
„ 1 hónapra	{	postán 1 „ 20 „
		helyben 1 „ — „

Egyes szám ára 3 pengő kr.

Felelős szerkesztő s kiadó Jókai Mór. — Nyomatik Debreczen város könyvnyomdájában.